

1906 сүлхи январь
21-мөһөнчө тухма тыгынна
1918 сүлхи февраль уйахенчен төрлө ятпа тухна
1991 сүлхи августын
30-мөһөнчө "ХЫПАР" ятпа тепер хут тухма пусланн

ХЫПАР

239/26645/ №

Ытларикун, 2014, декабрь /раштав,

16

Хакө ирөклө

www.hypar.ru

«Нарспи» торт тәнче конкур- сөнче сөңтернө

2

Волонтер – ирөклө сынсен ялө

3

Унән сывәрма та вәхәчө пулман

4

Бюрократи чәрмавөсене пөтермелле

Декабрөн 15-мөһөнчө Чәваш Ен Пусләхә Михаил Игнатьев Министрсен Кабинечән членөсөмпе, Федераци ведомствисен территории органшөсән тата муниципалитетсен ертүсисемпе канашлу ирттернө.

Экономика аталанавән, промышленноспа сүту-илү министр Владимир Аврелькин Чәваш Енөн 2014 сүлхи январь-ноябрь уйахөсөнчи социаллә пурнаспа экономика аталанавән малтанчи пөтөмләтөвөсөсөсөн сөнчен каласа панә. 11 уйахра промышленносп производствин индексө 2013 сүлхи сак шайән 103,5%-пө танлашн. Мөнпур категорири хушалахра ялхушалах продукций туса кәларнин кәләпәшө 102,5% пулнә. Төрлө сәлхушран укәсәтенкө уйәрнине пөлтөрхи сак тапхәр шайән 101% чухлө пурәнмалли сүрт-ийөр хута янә.

2014 сүлхи ноябрьте Чәваш Республикинче инфляци 2013 сүлхи декабрьтепө танлаштарсан 7,4% пулнә /Ращөйөпө – 8,5%, федерацин Аталәси округөнчө – 8,4%/, 2014 сүлхи январь-ноябрь уйахөсөнчө вак сүту-илөвөн пөтөмләшлө саврәнәшө – 118,7 млрд тенкө е 101,9%. 2014 сүлхи январь-ноябрь уйахөсөнчө кашни уйахра вәтамдан шутласа панә номинал өс укәси – 20,5 пин тенкө е 8,2% уснө.

Кәсалхи декабрөн 1-мөһө төлне экономика төлөшөнчөн вәйпигити халәх төлөшлө регистрациленө өсөсөрлөх шайө 0,63% пулнә. Әслө тивөстөрекөн служба органөсөнчө регистрациленө өсөсөр граждәнсен йөшө 4,25 пин сынпа танлашн, 2013 сүлхи январь-ноябрь уйахөсөмпе танлаштарсан 0,26 пин сын чакнә.

Республика Пусләхө пәләртнә тәрәх – тәнчө политикинчи тата экономикинчи кәтәкс лару-тәру республикәри предприятисен хушалах өс-хөлне япәх витөм күрөт. Вәл туса кәларакан продукци конкуренциө, өс тухәсләхне үстөрме май паракан технологисенө өсө кәртөс төлөшлө малашне те сине тәма чөнес каланә.

Михаил Игнатьев хрөсөнсем хәйсен хушма хушалахөсөнчө ситөтернө хәя, экологи төлөшөнчөн таса сөмөсөнчө пасарсөнчө сүтма кансөрлөкөн бюрократи чәрмавөсөнчө пөтерме хушнә. «Ял сыннисем ветеринартан кирлө справкәсем илме район центрне койма тивөшөнчө үпкелөшөсөсө, сав вәхәтрах продукци пахаләхне төрөслөсөнчө пасарти лабораториө е ял тәрәхөн шайөнчө йөркелөме пулат. Вак бизнөса аталантармашкән пирөн әнәслә условисем туса пәмәлла», – пәләртнә Чәваш Республикин Пусләхө.

2014 сүлхи декабрөн 3-мөһөнчө ирттернө сочинини пөтөмләтөвөсөсөн тата патшаләх аттөстәци ирттерме хәтөрленин сөнчөн вөрөнтү тата сәмрәксен политикин министр Владимир Иванов каласа кәтәртнә. Вәл пөлтөрнө тәрәх – пөтөмләтө сочинини 6289 сын сыврнә, ятарлә /коррекция/ вөрөнтү организациөсөнчө пөлү пушакан 30 сәмрәк изложени сыврнә. Хутшәннисен 99% «зачөт» илнө. Ытти регионсөмпе танлаштарсан ку – ләйәх кәтәру. Зачөт илейминисем /58 сын/ 2015 сүлхи февральн 4-мөһөнчө е майән 6-мөһөнчө пөтөмләтө сочинини каллөх сыврөс.

А.ВАСИЛЬЕВА

«Хыпар», «Самраксен хаҗачә»: электронлә сыраңтару

2015 сүлән пөррөмөш сүрсулләхө вәлли «Хыпар», «Самраксен хаҗачә» электрон мелле сыраңса илме пулат.

Сүрсулләх хак: «Хыпар» – 90 тенкө, «Самраксен хаҗачә» – 50 тенкө. Төллөнрөх – www.hypar.ru сайтра

НАЦИ СТРАТЕГИЙӘ

Чи кәсөн граждәнсем тавра – политикән пысәк йитәвөсөм

Декабрөн 15-мөһөнчө 2012-2017 сүлсөнчө ачәсен интересөсөмпе пулса пуракан наци стратегиө пурнаса кәртөсөпө Чәваш Республикин Пусләхө сүмөнчө өслөкөн координаци канашөн черөтлө ларәвө иртрө. Кун йөркинчи пөррөмөш йөту ачәсөмпе сүл ситөм сәмрәксен сывә пурнас йөркинчө хәнәхтарәссинө өплөрөх йөркелөмелли сөнчөн пулчө. Республикәри ачәсен пурнасөнчө спорт мөйлөрөх вярән йөшәннинчө Чәваш Ен физкультурпә спорт министр Сергей Мельников ушәмләтрө. Унән докладеңчөн сәкә пәллә пулчө: халык вәхәтра школта вөрөнөкөн ачәсен 47 процентчө спорт занятиө тәтәш сүрөт. Кәтәру тата та пысәкрах пулчөчө-и тен – халык вәхәтра школ программисен ачәсен питө нумай вәхәтне илнөрен /уроксем, факультативсем, репетиторпа иртекен занятиөсем.../ хәшө-пөри секци-кружока сүрөймөст.

Министран маләллахи каләсәвнө ЧР Пусләхө Михаил Игнатьев пулчө: – Ут-пөвө пиҗәстөрме вөрөнү занятиөсөм нумайи чәрмантарәтә тешөн-и? Вөрөнү министрө те сак

шухәшпа килөшет-и? Уроксем пусләничөн спортпа апләпанма кам чәрмантарәт? – хәйән сәк сәмәхөсөм хысәсән Михаил Васильевич ачаләх сүлөсөнчө школа ют яла сүрөнө пулин

ЭКОНОМИКА ФОРУМӘ

Шәнкәртәм – ял аталанавән төкөрө

Ку тәрәхра килөшүпө татуләх хушаланат

«Сутугәсен патшаләхө», «Иккөмөш Рублевка» – мөйлө кәна хак пәмарөс Пәтәрөл районө Шәнкәртәма! Сәкәнтә пөррөмөш хут пулнә сын хөхөм сүртсөнчө курсә төлөнөт.

Сичө мөчөтлө ял Ращөйөпө те сүк төсөсө. Килсөрен – сәмәл машина, ытти техника хәтөрө, икө школ, пөр ача сачө, хәна сүрчөсөмпе ресторәнсем, культурәпа кану центрө. Пилөк пинө яхән сывнә /пөчөк хуларә/ пурәнма хәтлә тәвәссийөн пысәк өс пурнаслашн. Ял тәрәхөн пусләхө Марат Айзәтулов кәсал пусләхө сөнө стройкәна кәтәртә сүрөрө. Ялта 1237 кил, хөвөләнәс өнчө сөнө микрорайон сөклөнөт. Пөтөм өсө шыв, канализаци пәрәхөсөм хунинчөн пусләхө, асфальт сарәсөсө. Сөнө урамсөнчө 37 кап-мар сүрт хәпартса лартнә өнтө, тепөр 30-чө паян та өслөсөсө. Аталанат Шәнкәртәм. Кунта сөмөсөм сирөппинө /уйрәлакән мәшәр сүкпа пөрөх/, сүрәлакәнсен йөшө вилексөнчөн икө хут пысәккинө пөлтөмөр.

Регионсөнчи ял тәрәхөнсөн экономика форумө пусләсан умөн район пусләхөпө Николай Глуховна каләсә илөс төрөмөр.

– Әслөме үркенмен патвар сынсөнө нимөйлө кризис та хәрәтәст, – төрө Николай Иванович. – Пәтәрөлсөнчө сивчөлөхөпө тавсәруләхө сөнчөн мөйлө каләсөчө-хә? Ыттисем вярән сөнчөн тәман – Пәтәрөлсөм килсө ситнө те, сынсөм сывәрма

хәтөрлөнөсөсө – Пәтәрөлсөм сүл сөнчө-хә. Пирөн халәхән хәстәрләхөпө хәватнө сәк сәмәхөсөм аван усә парәсөсө. Шәнкәртәм сыннисөнчөн сүту-илү тума вөрөнөр. Хусана какайпа тивөстөрөкөнсөм – шәпәк вөсөм. Выхәх-чөрлөхнө чәваш үстөрө парәт. Кәсал кунта тусләх аллеий усрөс. Выхәсө, чәвашө, тутарө – пөр сөмө эпилр. Районти пөчөк тата вәтам предпринимәтствәра вәй питти сынсөн 48 процентчө тәрәшат, вөсөм төш тыррән 80-95%, пахча сөмөсөн 55-58% хәтөрлөсө парәсөсө. Фарид Чабатов

те сирөп хушә алли түрөх сисөнөт. Пурнаса әнәстәракансөн сүл усә парәтпәр эпилр. Вярәнти инфратытәма йөркелөссинө бизнөс хәйән түпинө хыват. Мухтанса каләмәстәп. Ялтан тухнә әсчәхсөн йөшөпө Пәтәрөлсөнчө ситөкөнни сүк.

Ял тәрәхөнсөн аталанавән экономика форумө пусарса яракәнө тата йөркелөкөнө – Мускәвпа Ращөй төп регионөсөн тата Чәваш Ен мәсәльмәнөсөн муфтийә Альберт Крапов. Чи малтанх вәл каләсө.

– Ял шәпийөн пәшәрханәкәнсөн, хәй төллөн өсө пурәсринсөн, вләс тытәмөнчө өслөкәнсөн, тән ертүсисөнчө политикәпа общөство дөятөлөсөнө тәват-тәмөш хут пустарчө Пәтәрөл сөрө, – төрө муфти. – Сумлә Ращөсөм Ращөйөн төрлө регионөсөнчө сөс мар, Иранпа Турцирен, Китайран килни пирөн төлпулу шайнө тата үстөрөт. Шәнкәртәми каләсәва Чәваш Ен Пусләхө Михаил Игнатьев, Тутар Президентөнчөн канәшчи Линар Якупов, Тутар халәхөсөн пөтөм төнчөри конгрөсөн өс тәвакан комитөчөн ертүси Ринат Закиров хутшәнни – пирөншөн пысәк чыс. Сөршыв хәвәчөшөн, халәх өрләхөшөн тәвакан пархәтарлә өсөртө сүлти Турә сирө пулшәсх пытәр.

Республика Пусләхө өслө сүлсүрөвсөн вәхәтөнчө район центрөсөнчи спорткомплекси лару-тәрупа пөрре мар интереслөннө – пуртө кәмәлнө тивөстөрнө тееймөн. Пусләхән вак-төвөк сүк: пысәк укә хывса хәтләнә сүрт сурма пушә ларни өплө сыврәлчөтәр? Сәвәнпа тата Республика Пусләхө физкультурпә спорт министрне Сергей Мельникова республикәри спортән мөнпур учреждениө сирөп төрөслөсө тәма хушнинчөн төлөмөпөр. Сөнө әрәва сывә пурнас йөркелө ситөтерөссийөн Чәваш Ен сывләх сывләвөн социаллә аталану министрствини те – явалпә орган. Сәвна май ларура асәннә ведомствө ертүсүн

тивөсөсөнчө пурнаслакан Татьяна Богданова республикәри ача-пәча сывләхө сөнчөн төлөн әнләнәрсә каләса кәтәртрө. Вөсөнө сывә ушкәна лекме май пәман чи әнлә сарәлнә чирсөм – куш вәйө чакни тата кәлөткө кукарәлли – төрлө районән кәтәртәвө төрлө пулни Координаци канәшөн членөсөнө төлөтөрчө. Ака Етөрнө районөчө ку амак ачәсен 0,7 процентнө пырса тивөт-төк, күршөллө Муркәш тәрәхөнчө – 12,1 процентнө.

Сәк районсөн пусләхөсөм Владимир Кузьминпа Ростислав Тимофеев /ларәва вөсөм те хутшәнчөс/ сәкән сәлтәвөсөнчө төпчөсө пәхма шантарчөс.

ЫТТИСЕМ ВYРӘН СИНЧЕН ТӘ- МАН – ПАТӘРӨЛСЕМ КИЛСӨ СИТНӨ ТЕ, СЫНСӨМ СЫВӘРМА ХАТӨРЛӨНӨСӨ – ПАТӘРӨЛСЕМ СҮЛ СИНЧӨ-ХА

Декабрөн 19-мөһөнчө Чәваш наци библиотекинчө Чәваш Республикинчи Журналистсен союзө тивөчөнчө сөс хәтөрлөсө кәларнә Чәваш журналистикпө пичөчөн энциклопедийөн презентациө ирттө, 15.00 сөхөтө пусләхө Хәкпәва журналистика ветерәнсөн, халык вәхәтра хәсәт-журнал редакциөсөнчө өслөкөнсөм, журналистика факультөчөн студөнчөсөм, әсчәхсөм, вулкансөм хутшәнәсөсө.

Чәваш Республикинчи Журналистсен союзө пысәк пөлтөрөшлө кәларәмсөм хәличчөн те сахал мар хәтөрлөсө пичөтлөнө. Ку өсө – уйрәмах сумлә, тата та пахарах. Асәннә кәларәм республикәри мәсәллә инфөрмәци хәтөрөсөн историйөпө, аталану сүлөпө, издәтөлөствөсөм полиграфия предприятийөсөн, инфөрмәци агентствисөн өсө-хөлпө төлпө пәлпәштарәт. Пәлпәх – вөсөнчө өслөкөнсөмпе те. Көнөкөрө пирөн республикәри иртнө өмөрөн пусләмәшөнчөн пусләса тухса тәнә хәсәт-журнал тата өслөкөн телекурав каналөсөм, радиостанциөсөм, полиграфия предприятийөсөм, вөсөн ертүсисөм, журналистсөн сөнчөн вулса нумай сөнни пөлмө пулат. Республика тулөшчөнчө чәвашла пичөтлөнөкөн хәсәт-журнал пирки те тулли инфөрмәци ситөлөкөх.

Ю.ЛИСТОПАД.

Юратнә хәсәт – кашни килө

Декабрөн 5-15-мөһөнчө Ращөйө «Сыврәнтару өунә-кунләхө» иртрө. Сәк тапхәртә хәсәт-журнала чылай йүнөрөх хәкпа сыврәнма май килчө.

Сөнтөрвәрри райончө Сөнтөрпулсөм те сәк сәмәлләхпа әнәслә усә курчөс. «Хыпар» Издәтөлөствө сүрчөн кәларәмөсөнчө сыврәнтарәс төллөвпө культурәпа библиотека центрөнчө Сыврәнтару кунө йөркөлөрөс. Почта уйрәмөн өсчөнө А.Мочалова хәсәт-журналпа пәлпәштарчө, кашни кәларәм сөнчөн уйрәмән каләса кәтәртрө. Унтан культурә өсчөнөсөм, мероприяте хутшәннисөм «Хыпар» Издәтөлөствө сүрчөн хәсәчөсөнө, ытти кәларәма сыврәнчөс.

И.СЕРГЕЕВА.

«Агентсөм» йөркө тума пулшәсөсө

Пөтөм Ращөйри «Пөрлөхлө Ращөйөн Сәмрәк гвардийө» общөствө организациөйөн Чәваш регион уйрәмө федераци шәйөнчи «Агентсөм» проекта пурнаслама хутшәнәт.

Унән төллөвө – сәккүсөнчө пәсәсран сывләнәссинө, граждәнсен прависөнчө эрөх-сәра тата сигарет сүтәссинө көрөшөсси, ләвкәсөнчө апат-сөмөсө мониторингө, инвалидсөм вәлли йөркөлөнчө автостоянкәсөнчө рейдсөм.

Сәмрәк гвардия активисчөсөм Шулашкарти сүту-илүпө кану центрөсөн сүмөчнө территориясөнчө уйахсөрөн рейдсөм йөркөлөсөсө. Сәк кунсөнчө «Каскәд», «Карусель» сүту-илү центрөсөм пәтөнчи хөвтөсөр сывсөм вәлли тунә автостоянкәсөнчө төрөслөнө. Сәмрәксөм пәләртнә тәрәх – иртнө уйахрипө танлаштарсан лару-тәру самәй ләйәхләннә. Инвалидсөм вәлли уйәрнә парковка вярәнсөм пуртө төнө пөхөк пушә. Сәпәх йөркөнө пәсәкәнсөнчө пурпөр туннә. «Агентсөм» вөсөнчө асәрхәтәрнә, правиләсөнчө пәсәншән 3-5 пин тенкөлөх штраф түлөттерме пултәрәсси пирки пөлтөрнө.

Д.АНТОНОВ.

Фольклор юхәмө сарәлсах пырат

Хөрлө Чутайсөм декабрөн 12-мөһөнчө Культура сүлтәлакнө пөтөмләтнө. Сәк кун унта «Иксөлли Чутай сәлхүсөсөм» фольклор фестивалө иртнө.

Аса илтерөтпөр: әна кәсәлхипө тәххәрмөш хут йөркөлөсөсө. Унта хутшәнәкәнсөн хисөпө сүлсөрөнөх усөсө пырат. Халыкинчө вара куракәнсөн «Шулуш», «Шәнчәк», «Сәр таппи», «Хәнатар», «Сартмас», «Этөм», «Айхөл», «Хәмәш», «Урпаш», «Артанас», «Шоколь» ушкәнсөн юрри-ташшипө килөннө. Вярәнти артистсөм авалхи чәваш тумнө тәхәнса халәх юррисөнчө шәрантарнә. Вөсөн асталәхөпө пултәрүләнчө ятарлә жюри хак панә. 1-мөш вярәнә Хөрлө Чутай райончө ветерәнсен фольклор ушкәнө тухнә. Пантәк тата Штанаш ял тәрәхөнсөнчө әстәсөм вара иккөмөш вярәнә пайланә. Вищөмөшөчөн – Атнарти тата Хөрлө Чутайри коллективсөм. Асәннә хутләхра фольклор юхәмө әнлә сарәлнин, ял сыннисөм халәх сәмәхләхнө хисөплөнөн, йәли-йөркинө упрәма тәрәшин, сәк өсө сәмрәксөнчө явәстәрнин пөлтөрөшө чәннипөх пысәк.

А.ГРОМОВА.

Сумләрах та, пахарах та

Декабрөн 19-мөһөнчө Чәваш наци библиотекинчө Чәваш Республикинчи Журналистсен союзө тивөчөнчө сөс хәтөрлөсө кәларнә Чәваш журналистикпө пичөчөн энциклопедийөн презентациө ирттө, 15.00 сөхөтө пусләхө Хәкпәва журналистика ветерәнсөн, халык вәхәтра хәсәт-журнал редакциөсөнчө өслөкөнсөм, журналистика факультөчөн студөнчөсөм, әсчәхсөм, вулкансөм хутшәнәсөсө.

Чәваш Республикинчи Журналистсен союзө пысәк пөлтөрөшлө кәларәмсөм хәличчөн те сахал мар хәтөрлөсө пичөтлөнө. Ку өсө – уйрәмах сумлә, тата та пахарах. Асәннә кәларәм республикәри мәсәллә инфөрмәци хәтөрөсөн историйөпө, аталану сүлөпө, издәтөлөствөсөм полиграфия предприятийөсөн, инфөрмәци агентствисөн өсө-хөлпө төлпө пәлпәштарәт. Пәлпәх – вөсөнчө өслөкөнсөмпе те. Көнөкөрө пирөн республикәри иртнө өмөрөн пусләмәшөнчөн пусләса тухса тәнә хәсәт-журнал тата өслөкөн телекурав каналөсөм, радиостанциөсөм, полиграфия предприятийөсөм, вөсөн ертүсисөм, журналистсөн сөнчөн вулса нумай сөнни пөлмө пулат. Республика тулөшчөнчө чәвашла пичөтлөнөкөн хәсәт-журнал пирки те тулли инфөрмәци ситөлөкөх.

Ю.ЛИСТОПАД.

Паян пөлтөтлө сәнталәк пулат, юр сәват. Сил кәнтәртан 4 метр хәвәртләхпа вөрөт. Сывләш температурә кәнтәртә 0 градус, сөрлө 1 градус сивө. Атмосфера пусәмө 758 мм, сывләшри нүрөк 93 процент.

Кун тәршө 6 сөхөт те 57 минут.

Ыран әмәр сәнталәк пулат. Сил кәнтәртан 4 метр хәвәртләхпа вөрөт. Сывләш температурә кәнтәртә 5 градус сивө, сөрлө 0 градус. Атмосфера пусәмө 756 мм, сывләшри нүрөк 86 процент.

Кун тәршө 6 сөхөт те 57 минут.

→ 2 стр.

→ 2 стр.

СИТЕНҮ

«Нарспи» торт тәнче конкурсынче сәнтөрнә

«Планета» кондитерскин пултарулла әсти Ирина Щетинина ылтән медале тивәснә

Люксембургра кулиарсен «EXPOGAST-2014» тәнче чемпионәчә иртнә. Таватә султа пәрре пулакан сумлә әмәртәва пин ытла повар, наци, регион тата сәмрәксен 105 команди пухәннә. Рафсейн пәрлештернә командинче Шупашкарт кондитерскин әсти Ирина Щетинина та пулнә. Вәл сәк чыса май уйхән вәсәнче Дон синчи Ростовра пәтәм тәнчери әстасен «Пылак май» конкурсынче иккәмәш ыраң йышәннә хысқан тивәснә.

Мускаври ештешсем чәваш хәрән пултарулахәне паллаш- санах вәл чемпионатра сәнте- рессе туйса илнә. Ана Люк- сембургра 55 сәршыври шеф- повар хакланә. Кәтартәвә пал- ла әнтә – ылтән медалә!

Ирина Щетинина хәйән «Нарспи» торчәле Люксембург- гра жюри членәсене малтанх тыткәнланә. Вәсем кунашкәл сәмәсә нихәсан курманран илсе юласшән пулнә, анчах Ирина ылтән медале тивәснә торта парнелеме киләшмен. Ара, ана вәл пәтәм тәнчери кондитерсен Олимп вәйиисем евәр 4 султа пәрре иртекен тәп конкурсынче сивәч куслә жюрие те тыткәнламаллах су каципе хәтәрленә. Тәрә тәрле- кен Нарспи сәнарласа «Арт- класс» номинацире мала тухнә.

86 сәршыври 160 ытла кондитер хәрү тулшнә. 45 наци команди пәр-пәрин хуш- шинче әмәртнә, хәшәсем – уйрәмшарән, вәл шутра – чәваш хәрә те.

Сәк күнсене ЧР Экономика аталанавән, промшленнос тата сугу-илү министрствен пай пусләхә Илья Ивановна ертсе пинипе конкурсантсем- пе тата вәсен ертүсисемпе, республикәри Кулиарсен ас-

социациән председателәпе Николай Уездныйна «Планетә- ра» телпулу иртрә.

Имма Серафимовна пирән әстасене тивәслипех пысәк хак пачә. Юлашки сүлсенче сәр- шыври, чикә леш енчи пулта- рулхә тулшәвәсене ялтанх мапти ыраңсенене йышәннине паләртрә.

– Паян тәнче шайәнче сән- терүсә пулма сәмәл мар, – тет Ирина Щетинина. – Есә ытти халхән сүк элементсемпе пуялнатмалла. Әлнә наци уй- рәмләхәсемпе анлә усә кур- тәм. Чәваш хәрән Нарспи- н тәрә тәрлес әсталәхәне кәтар- трәм. Су күнсене тәван халхә културипе сывәхрах паллашарм, ятарлә литерату- ра, истори кәнәкисем нумай вуларәм, эскизсем хәтәрлерәм. Вара тин есә тытәнтәм. Торт хәтәрлеме сәс уйхә сурә вәхәт иртрә.

– «Нарспи» пурне те тәлән-

терсе мала тухрә, – терә Люксембургра Чәваш Енрен хушшәннә ушкан ертүси Нико- лай Тимофеевич Уездный. – Мана та хисепсәр хәвармарәс: чәваш наци кухнине аталан- тарса тәнче шайне сәкленәшән Диплома хавхалантарчә.

«Ылтән торта» сывәхран чылайччен сәнарәм. Пуян ком- позициллә, тарән сюжетлә ис- кусство произведений. И.Ще- тинина кашни деталә ала вәс- сән уйрәм әсталана, кайран йөрkipле пултарнә. Ку енәле унән опыт сителәклә. Вәл унчәнех тәрә шайри конкурс- сенче сахал мар паләрнә.

Каяра сәнтөрме тытәннә. Амәшә Раиса Васильевна, Ир- нән иккәмәш сывәкәри тәван- сем Валентинапа Василиса Любавасем – кулиари әсти- сем.

«Планета» кондитерски ди- ректорә Луиза Дроздова Ирина Щетинина есәпне пите кәмәллә. «Унән әсталәхәнен пурте тәләнәтпәр, мухтанат- пәр, – тет Луиза Андреевна. – Унән «Нарспи» есә Люксем- бургра 100 балл пухнә. Раф- сей командине мала кәларма пулшнә».

Тәнче шайәнчи ситәнвәе Олег МАЛЬЦЕВ сәнүкерчәкәсем

илнә. Кунта, Николаев космо- навт урамчәле, предпритий сәнә сурт усма хәтәрленәт. Ылтән медалә сывхаракан уя- шән пысәк парне пулчә.

■ Валентин ГРИГОРЬЕВ. Олег МАЛЬЦЕВ сәнүкерчәкәсем

Шәнкәртәм – ял аталанавән тәкәрә

/Вәсә. Пусламәш 1-мәш стр./

Альберт Крганов – РФ Общество палатин членә. Шәнкәртәм суралса үсөнскәр тәван кәтес илемәшн пәтәм чун хавалне парса тәрәшәт. Ислам тәнәне вәсә хушшәнәвәсем пирки тәплә каларә, тутарсем ытти тән сыннисем- пе сурасуллә пурәннине паләртрә.

Республика тата район вәсәсем ял тәрәхән социаллә сән-сәпатне сәнетме укса нумай уйрәсәсә. Юлашки сүлсен- че кәна Шәнкәртәми културапа со- циаллә пәлтәрәшлә объектсене сәкме- ле 500 млн тенкә хывнә. Пурәнмалли суртсен «Хәвеланәш» микрорайонне пула пурә 214,6 млн тенкә парасшнә. Николай Глухов каланә тәрәх – ял сәкленәвәнне пәчәк бизнес тупи ка- лама сүк пысәк, вәл Рафсей атала- нәвән тәрәвә пулса тәчә. Сәр есәпне пурәнәкан сынсен ывәл-хәрә юта кай- са тар тәкмасть. Сүллен 70 сәмәе чәмәртанатә, 100 ача сүт тәнчине килет. Ситәнәкен әрәва пәлү панисәр пусне есә юратма, укса еслесе илме хәнәхәтәрмалла. Хәмәр тумасан пире никам та килсе пулшәмә. Әс-хакәла пуялнатма, бизнесра сул тупма халхы пек майсем нихәсан та пулман.

– Паянхи каласу пурнәс пахаләхне лайхләтәссипе уйрәлми сыхәннә, –

Чи кәсән граждәнсем тавра – политикән пысәк ытәвәсем

/Вәсә. Пусламәш 1-мәш стр./

Наци стратегине республикәри мәнле пурнәс- ласа пурисеи районсемпе хуласенчи лару- тәрүпа тәрремәннә сыхәннә. Сәкна шути Координаци канәшнә кашни ларәвәнчәх евлә е ку муниципалитет ачасен интересәсене пәлтерә хүтәленипе пайәррән кәсәкланасәсә. Ку хутәнче Шупашкар, Сәнә Шупашкар хулисенчи тата Етәрне, Муркш районсәсенчи лару-тәрүпа адми- нистратив пусләхәсем паллаштарчәс. Леонид Черкесов тәп хуларә сәдик черечә кәкселсех пыншәннә, шуку столовайсәсенче ачасем 100 процентпәх вәри апат сәме пултарнәшән, «Рафсей» – спорт сәршывә» форум хысқан секцисене сүрекен ача-пәча йышә үшншән хәпәртет. Владимир Кузьмин каласәвәнче те ыри сүнчән сәмах чылай пулчә-ха – демографи лару-тәрәвәне лайхләтәсә ытупа вара, шел, ыра улашнә кәтсе илеймен-ха халхәлхә Етәрнесем.

Ларура хусятнә пур ыйтупа та пәнчә лартма иртерех-ха. Сәкна систерсе Координаци ка- нәшнә секретарә – ЧР вәренүле сәмрәксен политикән министрнә пәррәмәш сумә Светлана Петрова кураммә есәсене асәна тухнә хысқан 2015 сүл валли есә планә хәтәррине пәлтәрчә. **Ирина ИВАНОВА.**

ЛАРУ

Сутәр ытларәх – туянакан пайтах!

Михаил Игнатьев ЧР Пусләхә сумәнчи приоритетлә наци проекчәсене пурнәслаган канаш ларәвне ирттерчә. Унта районсен администраци пусләхәсем е вәсен замстителәсем хушшәнчә.

ЧР вице-премьер – строительство, архитектура тата сурт-йөрпе коммуналлә хусләхә министрә Олег Марков «Рафсей граждансене – йүннә те хәтлә хваттер» проект кәсәл мәнле пурнәслаганипе паллаш- тарчә. 2014 сүлхи январән 1-мәшә тәлне республи- кәра хваттер черетәнче 79 пин сүн тәнине пәлтәрчә. Сәк таранчән унта тата 7 пин сүн хушшәннә, сәлла майпа йыш 86 пин сүннә ситнә. Пурәнмалли мәнпур ләнтәхә 46 процентчә – экономкласс валли, 2020 сүл тәлне ку кәтартәва 62% ситермелле.

«Ялухәсәләнне аталантарасси, 2013-2020 сүлсенче ялухәсәлхә продукциән, чәртәварән тата апат-сәмәсә рынокне йөркеләссә» программа епле пурнәслагани сүнчән ЧР Министрствнә Кабинечән Предсәдателән замстителә – ялухәсәлхә министрә Сергей Павлов каласа кәтартрә. 2014 сүлта Чәваш Енри сәр есәненсәм 554,2 пин тонна тырә туса илнә. Ку пәлтәрхинчән 40% нумайрах. Сәрүлми – 2013 сүлән 91,7% сәс. Сәлтәвә – ялухәсәлхә предпритийсәм «иккәмәш сәкәр» лаптәкне паләрмаллах пәчәкләтнә.

2014 сүлхи январь-октябрә уйхәсәсенче мәнпур тытәми хусләхәсем ялухәсәлхә продукциән 32 млрд тенкәләх туса илнә. Производство индексә 103,1 процентпа талашнә. Хула-район центрәсенчи «Кәр мәнәртәр-2014» ярмәркәра кәна 270 млн тенкәләх пахта сәмәсә сүтнә. Ял сүнни халә хәрәмасәрах кредит илет, техника, сәмрәк ытларәх туянат.

– Ялухәсәлхә продукцине сүтәссипе паян чәрәм

шукт кирпәч/ пурнәсә кәртмәшкән әнтәлар.

Тутарсен пәтәм тәнчери конгресән есә тәвакан комитечән пусләхә Ринат Закиров сәкна паләртрә:

– Пирән тәтәма Рафсейн 64 реги- онәнчи тата 37 сәршыври 468 органи- заци кәрет. Чәваш хусләхәчәне пурәнә- сәврәнәнне йөркеләмелли, тулшә ил- мелли майсем пуррине сирәпләтрәс. Сирәнтен вәренмелли пур. Нумай ача суратакан, килшәуле татүлхәра пурәнә- кан тутар сәмийсем те – ытисемшән ыра тәсәлхә. Тухса каласәнне пите кирлә ыйтәва хусятрәс. Вәл – сәмәе умәнчи явалләх, ачасене ытлә-ситлә пурнәс туса парасисшән әнтәлнә. Есә – пурнәс тыткәчи. Сәвна ачаран вәрен- тәсчә пирән. Эпир социаллә пәр проекта та чарса лартман. Пәчәкисе- не ача сәчәне тивәсәрмелли програм- ма пурнәслагнәт. «Есә ветеранә» ята тивәслисене, сәмрәк сәмьесене пу- ләшмалли хушма майсем хәтәрлерәм. Чәваш Енре 4,5 пин сүннә есәсирәсен шуштә кәртнә. Республикәле 18 пин ваканси! Сәнә производствәсем усәласәсә. Нумай пулмасть Красноар- мейскинчи кирпәч заводчәне пулма тәр хилчә. Ку чухнехи предпритий проектпа пәнчә хәватә /сүллен 260 млн

әсленипе пулнине лайхә пәлсәсә. Турә вәсене халхәшән еслеме пил панә.

Тутарсем пәтәнче йөркеләх ху- саланине курса әнәнтәмәр. Сәршывә- пех килшәуле тәнәсәлхә хуслансан утәмсен сулмакларә пулсә. Паянхи ял сәнне Шәнкәртәм лайхә кәтартса па- рат. Халхы пурнәсән тәкәрә тейтәтмә ана. Кәна Турцин Хусанти консулән замстителә Осман Гектюри, Иран консулә Расул Шаһнә тата Китай пред- приимателә Фуат Булат. Еврази пәрләнчән правленийнә предсәдателә Руслан Махмутов ырласа паләртрәс.

Форум сәк күнсене пухәнни пысәк тәпәр пулмәла пәр килчә. Мәсәльман- сен Чәваш Енри ертүлхәне туса хунә- ранпа 20 сүл ситрә. Сәк ятпа Альберт Крганова, унпа пәрлех пур мәсәльмана та чәрәрен саламларчәс.

Шәнкәртәми телпулусен әс-хакәл- па култура программә анлә. Тәрәсәх каларә ЧР Общество палатин членә Алексей Судленков: «Кунашкәл сирәп те мал әмәтлә йл курман».

Шәнкәртәми православни тәнчән учи- лишн ректорә Михаил атте сәмахне те тимлән итләрчә:

– Крганов та, Игнатьев та – сәр сәткәненә үснә сынсем. Вәсем пирән сәтел сүнчи сәкәр-тәвар ырми-ханми

■ Вячеслав ГРИГОРЬЕВ

ПУБЛИЦИСТ ШУХАШӘ

Вандалсенчен канләх сүк

Вәрентекенсем паян: «Сәмрәк әру ком- пьютер умәнче нумай ларат», – тесе чан сапәсә. Анчах сәмрәксенчен хәшә-пәри компьютер умәнчән хәпса урама тухсан та харпәр хәйне йөркеллә тытаймәстә. Калә- пәр, вандалсем. Юлашки вәхәтра вәсен йөркәсәр есә-хәлә пирки тәтәш сәрма пусларәс. Анчах хәсәтра пилтени те вәсене лаплантараймәстә. Култура пуялнәхне тәлләвлә сиен күрексене вунтәхәрмәш әмәрен вәсәнчән пулса вандалсем теме пуләнә.

Вандалсен йышәнче, паллах, ытларәх сәмрәксем. Вәсем паләксене, скульптурә- сене ватассә, плакатсене юрәхсәра кәла- рәсчә, суртсем сүнне темтәпәр сәрасчә, үкерәсчә. Нумаях пулмасть Сәнә Шупаш- карти «Тәкәрәс кати» кану паркәнче экол- ләя уснәччә. Унта йывәсран касса кәларнә скульптурәсене ырнастарнәччә. Усәлса сүрексенене кайкәсемпе чәрчунсен ху- шине ырнаснә вәрман «патши» кәмәллән кәтсе илетчә, юмаксенчи ыра сәнарсем кәмәла сәклетчәс. Анчах пүтсәрсене темшән кәмәла килмен вәсеме, хәйхисене пурне те тунтерсе тухнә. Вәсене сәклесә ырнас- тарса кәна лартнәччә – каллах инкә! Сәк күнсене вара, виссәмәш хут әнтә, вәсене юрәхсәра кәларни пирки пәлтәм. Хәшнә- пәрне йөркене кәртме те сүк иккен, йывәсран сәнәрен касса кәлармалла. Така- ма та тархәтәрмалла сәк пүтсәрләх. Пәри- сем хулана илемлетес, хәтләлатас, халхә канәвне лайхләтәс тәсчә, тәприсем вара сәкна сине тәрсә хирәсләсчә.

Нумаях пулмасть республикәри «Рафсей» – спорт сәршывә» Пәтәм тәнчери форум иртрә. Шупашкарсемпе Сәнә Шупашкар- сем пәлтәрәшлә сәк меропритие хәрсәх хәтәрләнчә чухне вандалсем те «тәләр- мәнчә». Аэропорта хирәс ырнастарнә «Рафсей» – спорт сәршывә» баннера йәкә- ртнәччә. Ку сәс-сәри Сәнәртәри сүл сүнчи пысәк икә баннера юрәхсәра кәларнәччә. Вәсем сәмахсенчән сәспалисене, сәпкә- сене касса илнәччә. Рекламәла есләксен- сем паләртнә тәрәх – республикән тәп хулинче вандалсем сүлсеренех баннерсене юрәхсәра кәларәсчә. Пәлтәр, сәмахран, сүл ситмен сәмрәк «Мега Молл» сугу-илү сүрчә умәнчи реклама баннерне сәсәпне касса вакланә. Сәвән пекех вандалсем чәрәнү ырнасәнчи павильонсене сәрсә-үкерсе илемсәрә кәларәсчә. Форум умән Шу- пашкарти пәр урамра реклама баннерә сине фашистсен палине сәрласа хунине те курма тәр килнәччә. Меропритийчән хуратса елкәрчәс-ши ана – калама пулта- риймәстәп, ятарласа кайса пәхма вәхәт туләнмәрә.

Сәмах май, 4-5 сүл каялла әпә Шупаш- карти вандалсем сүнчән сәмах пысәк статья пичетленәччә. Ун чухне те хуларә фашист палисене үкернине темисә ыра- нта та асәрхәнчәччә. Ун чухне сүрүнчәччә те – кану паркәсенче, чәрәнү ырнасәнче юрату сүнчән сәрни нумайччә. Әнланмалла

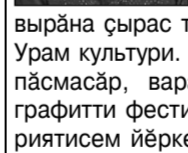
■ Роза ВЛАСОВА

Арсений ТАРАСОВ, сыварсә, «Хыпар» хәсәтән редактор замстителә: «Манәш хушшәмәпа, вандалсене шалти културине, чүнне улаштарма- сәр ниелле те чарма сүк. Анә е ура хәй тәллән нимән те тумастә- счә, йәлтәх чун хушинле пулат. Вәсен чүнне мәнле улаштармалла – кун пирки хушшәламалла вара. Усәлла тухатнә та – урамра темтәпәр ыраттә, пәдвездсенчи тирпәйсәрләх пирки асәнмәл та. Кәмәл хусләтә. Хуларә хәл кашни утәмрах котинер, нивушлә сүп- сәпа унта пәрәхма сүк? Ачасемшән, паллах, ашшә-амәшә яваллә. Анчах вәсене, вәрентекенсене явал тыттарнипе сивәч сәк ыйтәва татса пама сүк. Сәкә вәл – республика, район администратий, ял тәрәхән администратий шайәнче туса сүтериймен ыйту. Ана патшаләх шайәнче татса палмалла. Обществәра сәвән пек идеологи, политика тәк – сәв «япаласене» сирме сүк. Паянхи яш-кәрәмпе хәр-үпрәсә кәмәл-сипет, културапа чәмләхәх воспитаний ситмәст. Эпир хәл лайхә литературәна, лайхә кинона, лайхә театра ... пәрса хәварнә. Ыррине епле тавәрасси пирки пус ватмалла. Октябрәноксем, пионер организацийсем пек пәрләнчәс кирлә».

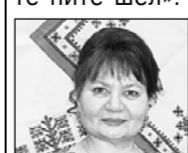
Владимир СТЕПАНОВ, «Самант» журналнә шеф-редакторә: «Мана пурпәрех, сәв үкерчәксене асәрхамәстәп әлнә. Вәл – сәмрәксен култури. Кайран иртет вәл. Ун пек сәрасене промшленносра кәларма пәрәхмалла. Темтәпәр сүрүнчән, үкеринчән мана сүп-сәп, әпәр- тәпәр йәванса ыртни ытларә тархәртнәччә».

Надежда ОСИПОВА, республикәри журналистсен Сәмен Элкәр премийән лауреачә: «Эпә хушшәланә тәрәх – сәкә килти воспитанирен, ашшә-амәшә мәнле воспитани паничән, сүннән шалти културичән нумай килет. Шалти култура «тулшә» витәм күнипе аталанаймәстә, сәмьерех йәл илет вәл. Ашшә-амәшә, аслашә-аслашәне, кукашшә- кукамәшне хисеплекен, мән пәчәкрән укса хакне пәлсе үсәкен сүн сәтар туса сүремәстех. Унашкәл сәмрәксем валли ятарлә ыраң уйрәни те сәлмәсть пулчә? Сәме чәрнә сәмәсә туллә тәсчә те... ирәк панә ыраңа сәрас та килмәст-тәр. Тәрәссипе, граффити – хисепе тивәс, хәйне май култура. Урам култури. Унпа интересленекенсене валли урамра ыраң кирлех. Хула архитектурине пәсмасәр, вараламасәр хәйсене әсталәхне тулпачәр. Унчән хуларә «Кофемолока» ятпа граффити фестиваләсене йөркеләтчәс. Сәмрәксем интересленетчәс, хушшәнатчәс. Меропритийсем йөркеләссен ирәксәрех вәсем әста кирлә унта «Эпә сана юрататәп» йашшә «сәрусем» шәрәсәласчәс. Ачапчә валли асфальт сүнне үкерес енәле конкурссем тивәсчә- ха, сүл ситмен сәмрәксем валли вара нимех те сүк. Эпир «Молодежний курьер» хәсәтра есләнчә чүнне граффити енәле ятарлә конкурс та ирттерәтәмәр. Питә нумай есә яраса паратчәс унта».

Александр ВРАЖНИК, «СВ-пресс» издательство ушкәннә дирек- торә-тәп редакторә: «Мән хушшәлама пулатә әнтә сәв «тәм пирсә» пирки? Суртсем, чәрәнү ыраңсенчи павильонсем сине әнланмалла мар «япаласем» сүрнәсәр пусне паллә сүнсен паләксене чысәрлә- тәсчә, масарсенчи паләксене, хәрәссене тунтерәсчә. Сәкә пәтәмпех културадан килет. Тен, вәсем хәйсем мән тунине те әнланмасчәс? Вандалсен йышәнче ытларәх сәмрәксем пулчә тәтәп. Тәрәссипе, вәсене полицие те, тәрәме те хәратнин усси сүк. Кашни паләк умне сәхлама сүн та тәрәтаймәстән. Хуларә сәрма, үкерме ятарлә ыраң уйрәни те ыйтәва татса пама витәм күрейместь пулчә. Манәш хушшәмәпа, унта кайса «чәркелес» сүк хәйхисем. Шел те, общество ыраңне чысәрлатни кәна вәсен кәмәлне тивәстәрет. Сәкә, паллах, әссәрләх. Хәйсене те пите шәл».

Татьяна Шаркова, педагог, художник: «Урама, общество ыраңсенә варалани, паллах, килшәуллә мар. Лайхә ача ун пек тәлсәр сүремәстә. Унән спорт, үнер, искусство шусләсене васкамалла. Хәвән киләнту, хваттерни обойсене сүсе ывәтсан, вәсене темтәпәр сәрсә тултарсан аван-и? Чылайшән ашшә-амәшә халә Мускавара еслесе пурәнәт. Сәмьесенче, килсенче чун әши сүк. Ачасене асламәшәсемпе кукамәшәсем пәхәсчә. Вәсем хәйсем те чирләсчә, сәмрәк әрәва воспитани парат есә пысәк витәм күреймәсчә. Сәвәнә ачапна паян явалләхә туймәсть, сүнран вәтанма, именне пәлмәст, сәпайләх мәнне әнкармәсть. Атте- аннене, ваттисене пулшәссипе те ют вәсемшән».

■ Валентин ГРИГОРЬЕВ

АЙККИНЧИ ПУРНАҢ

Волонтер – ирәклә ҫынсен ялә

90 сул каялла йөркеленнәскер сәнне мәншән ҫухатать?

Пысак мероприятиесене йөркелеме пулашаты, ватә ҫынсемпе тәләх ачасене хутте илет, спорт әмәртәвәсене ирттернә чухне вәсен есә питә пәлтерәшлә... Сәмах – обществәри чи хастар та ашә кәмәллә ҫын ҫинчен. Ку – волонтер. Ҷак аялава паләртәтпәр әпир паян хай ирәкәле тәрлә есә хушәнакан ҫынна. Әләк те пулнә вәсем. Савсемех иртнә өмәрән 20-мәш сүлөсәнче Вәрнар районенче Волонтер яне пусарса янә. Мәнне паләрнә-ха республикари чи самрәк ялсенчен пәри? Мәнне өмәт-шухәша пурнаҗсә "ирәклә ҫынсем" ку тәрәхра паян?

Нуши сахал мар

Анча ял сәнә чна сүсен-терчә: килсерен кивелнә сүр-төсө, сәрәше тайәлнә халҗа-семпе картасем, хыт-хурапа төмсем пусса илнә хуралтә-сем, хәрса хуәәннә йәвәс-сем... Сүртсем үмәнче те тирпейсәрлән хуәаланат. Акә пәр пүрт сине пысак саспал-лисемпе сапларәх ҫырас хунә: "Кунта хисеплә колхозник Кузьма Ефремов пурәннә". Юханса ларакан сурта тахсан-танпа ҫын алли пырса төкәнмен, ахәртнех. Аякрах мар тепәр колхозниңан Анна Козловән сүрчә куранат. Унта та киревсәр үкерчәк. Ят-сум ҫәнне илнә тәрәшуллә ҫынсен килә-сүрчә сакнашкә "хисепе" тивәс-ши вара? Юрать, урам варрипе асфальт сүл сарнә. Темисе сүл каялла пәчәк ялсене сүлпә тивәстәрес төллевпе пуәрнә ятарлә программәпа тунәскер. Кәшт маларах вара яла сүтәнтәләк газә те ситнә.

Ялла Ҷапла паллашнә май Галина Андреевәнә тәл пултәм. Волонтерта кун сүти курнәскер 3 ача суратса үстернә, упәшки вәрманҗә пулнә. Шкулта өсләсе тивәслә канәва тухнә, халхы вәхәтра мәнхүкәпе йәпанат. Галина Николаевна пәлтәрнә тәрәх – 60 киллә җәла 50 яхән ҫын пурәнәтә. Икә урам – Коммунарсен тата Первомайски.

4 ача кәна сүрет. Салтак юрри те темисе сүл каяллах илтәмәст, – пирән каласәва хушәәнчә вәрман хуәләхәнче өсләнә Валентина Гордеева. Пәчәк ялән нуши сахал мар. Ку тәрәха темисе сүл автобус сүремәст иккен. Вәр-нара каяс тесен малтан Пәр-таса утмалла. Ял халәхә ку йәтәва темисе хут та хус-катнә, ял тәрәхән тата район администрацийәсене те сүру-па тухнә, анчах нимән усси те пулман. Ваттисене уйрамах сәмәл мар: юнашар яла маши-нәсәр ситсе киләймән, тәватә куәртәмаллине те тулмашкән йәвәр. Лару-тәрупа никам та интересленмәст, ял тәрәхән администрацийән өсчәнәсем те килсе курманнине пә-ләртрә ял-йыш. Медпункт та, лавкка та сүк – темисе сүл каяллах хупәннә. Юрать, тәрлә таварпа усламсә тивәстәрет: эрнере 2-3 хут килсе каятә.

Культура вучахә хәмленмест

Ялти пәртен-пәр учрежде-ни вәл – клуб. Пысакәх мар суртра хәтлә та илемлә, таса та тирпейлә. Ял кун-сүлбә, унән мухтәвлә ҫыннисемпе паллаштаракан стөндсем уй-рәмах пәлтәрәшлә. Культура вучахне нумай сүл Чәваш Республикн културнә пәни, унта тивәслә өсчәнә Валентина Леонтьева хәмлентерсе тәнә.

әрушән пысак пуянләх, аңа сыхласа хәвармалла өнтә. Анчах өсләкен сүккине пула клуба хупма хушәшланине пәлтерчәс.

Сүр өмәр каялла клуб сүр-тәнче ача сасси кәрленә. Коммуна йөркеленнә хысәнах уәәннә садике 30-35 шәпәрлан сүренә. Кун сүнчен мана 81-ри Воля Капитонова пәлтерчә. 30 сул ытла почтара тәрәш-нәскер 1939 султа каләпләнә сәнүкәрчәкпе паллаштарчә. Унта садикре өсләнә воспита-тельсем /вәсем иккән – Ефросиния Капитонова, Пелагея Смирнова/, ачасем тата вәсен ашшә-амәшә сәнланнә. Воля Никитична та садике сүренә, вәхәт ситсен ялти пуәламәш шула утнә. Анчах вөрөнү учреждениеннә шәпи те ытти-сенни пекех теләйсәр: чәлай сүл каяллах хупәннә. Ача сачән кун-сүл те вәрәм пулман.

Французсем кәсәкләннә

"Волонтер" коммуна 1922 султа 160 гектар сәрпе йөрке-леннә. Сергей Порфирьевич Капитонов – унән пәррәмәш председателә. Коммуна ка-нашнә Н.Ильин, П.Крючков, Н.Андреев, Е.Павлова, К.Ефре-мов, В.Андреев, А.Павлов, В.Архипов кәнә. Хуәәлләх сул-тан-сул сирәпләсә пәни, унта сүз авочә, клуб, апатланмәш /столовай/, ача-пәча сүрчә туса

чен тухнә-сәке. 1932 султа кунта Англие Франци рабо-чийәсем курма килсе кайнә. 1934 султа коммунарән колхоз туса хунә... Ҷапла кәскен паллаштарат ял кун-сүлбә клубри стөнд.

Сергей Капитонов Вәрнар тәрәхәнчи Малти Ишек сүнни пулнә. Вәл тәнчен пәррәмәш вәрсине тата Аслә Октябрь революцине хуәәннә. Маттур салтак хәйпе пәр шухәшлә ҫынсемпе пәрле ялуәсәләх артелә йөркәлет. Етәрне үесән сәр управленийә пирән рес-публикари пәррәмәш коммуна хастарәсене Сарәклә уйәнче пысак лаптәк сәр уйәрас панә. Ку тәрәха Нурәс уәәннә кәнә Малти Кәкшәм, Кәкшәм, Асәм-сырми тата ытти ялтан куәса килме тытәннә. Вырәссем те пурәннә иккен кунта, тәләхсем валли те вырән туләннә. Хәй вәхәтәнче Волонтер ура сүнче сирәплән тәрәкан хуәәлләх шу-ланнә: лаша витисем, ферма... Уйра вун-вун гектар тырпул кашланә, вәрман хуәләхә те пуяннисенчен пәри пулнә. Утар та пысак тухәс панә. Ялта хәл те вәлле хурчәсем тытакан пур.

Хәсәт-журнала – машинапа

Волонтерта машина йышши техникәна сайра-хутра тәл пу-лән. Ҷав вәхәтрах автомо-

билпе сүрекән хәрарәм та пур. Вәл – ялти почтальонка Ольга Владимировна. "Тәватә куәртәмаллә тусәм – манән тәрәк. Автобус сүккине пула 4 яла сүреме йәвәр, сүран утма – 35 сүхрәм", – терә руль умне 2010 султах ларнәскер. Ольга Семеновна сәк ялтах сурласа үснә, Вәрнар посело-кәнчи сәкәр пәсәрекән ком-бинатра өсләсе тивәслә канә-ва тухнә. Амәшә вилсен сурта пушә лартас төмен – тәван ени таврәннә. Виәсәмәш сүл кашни кун "Пәртас – Волон-тер – Пинер – Айкәш – Шәхәль" маршрутпа сүрет. Вәл пәлтернә тәрәх тепәр виәсә өләнче те сүн сахал. 15-17 килте кәна пурнаҗсә, ыттисем пушә. Вәсенче 3-4 сәмәе кәна, ытларәхәш – карчәк-көрчәк. "Юлашки сүл-сәнче хәсәт-журнал вулакан-сен йышә пәчәкләсех пы-рать, уйрәмах хаксем үснә хысәән сахалланчә. Йүнрәх-хисене илос тәрәсрә. Хәсәт-журнал валесәмелли нумай мар, пенси укқи салатнисәр пуәне тәрлә тавар сүтәссипе өсләме тивет", – нимән пы-тармасәр каласрә манпа по-чтальонка.

Андрей МИХАЙЛОВ.

Автор сәнүкәрчәкә

ПӘЛЕС ТЕНӘЧЧӘ

Пүләмсене района пама ыйтаҗсә

Куславка район больницн стоматологи уйрәмә хулари Герцен урамәнчи 11-мәш суртпа чәлай уәә курчә. Халхы вәхәтра вәл – райбольница территорийәнче. Герцен урамәнчи 11-мәш суртри пүләмсеме Куславка хула администрацийә үләм мәнле уәә кура-шән?

А. ВАСИЛЬЕВА.
Куславка хули.
Герцен урамәнчи пиләк хутлә 11-мәш суртра вырнаҗнә стоматологи уйрәмә 2011 сүлтанпа – районән тәп больницн ком-

Ҷыравҗәсене – грант

Чәваш Ен Правительствн темисе сүл каялла ачасемпе сәмрәксем валли илемлә произведе-ни сүракан писательсене хавхалантарас төллевпе грант уйрәма йышәнчә. 2014 сүлшән аңа камсем тивәснә?

Г. СЕМЕНОВ.
Шупашкар хули.
ЧР Министрсен Кабинечә 2011 сүлхи июнь уйәхән 16-мәшәнче "Чәвашла алсү-рәвән авторәсем валли грантсем сирәплә-тесси сүнчен" йышәннә тунә. Вәсенә парас төлешле өсләкен комисси ларәвә кәсәлқи сентябрь уйәхән 26-мәшәнче иртнә. Вәл "Шкул сүлне ситиченхи тата пуәламәш

Экономика әмәртәвән сәңтерүсисем

Республикара экономика әмәртәвнә сүллен ирттерәсрә. 2013 сүлхине пәтәмәтидов **К. СКИДОРОВ.** Етәрне райончә.
ЧР Министрсен Кабинечә 2013 сүлхи июнь уйәхәнче "Ял, хула тәрәхәсен хушшин-чи экономика әмәртәвә сүнчен" йышәннә кәларнә. Пәррәмәш ушкәна 1300 сүн таран пурәнәкан ял, хула тәрәхәсене кәртнә. Вәсенчен Етәрне райончн Иваньково ял

Проект аңәслә пурнәҗланать

Етәрне райончн Мән Явәш ял тәрәхәнче пурәнәкәл вырәнә пәр вырәнәта та комп-лекслә тумали проекта пурнәҗә кәртнне "Хы-пар" пәрре сәс мар пәлтерчә. Хәлне унта өс пырать-и?

А. СЕМЕНОВ.
Етәрне райончә.
Проекта Мән Явәш ялән сәңә урамәнче 2009 султа өсә кәртме тытәннә. Унта пурәнәмалли 28 пүрт тумә сәр уйрәнә. 2009-2013 сүлсенче 23-шәнче сәңә пүрт өски кәртлеттернә. Кәсәл 5-шәнче пурәнма пуәсласшән. Кунта харпәр хәй укқипе,

Йывәс хакә пәрешкел мар

Вәрмантан хамәр вәйпа сәмсе сүлсәллә йывәс кәсса кәларас тетпәр. Хакәпе паллашта-раймәр-и?

Е. СТЕПАНОВ.
Канаш райончә.
Стройматериал шутланакан вәрман куле-турисен хакне ЧР Министрсен Кабинечә сирәпләтнә. Вәл йывәс мән, вәтам өс вәтә пулинчн, мәнле разрядә кәнинчен килет. Сәмахран, сәвна кура хурәнә /кашни кубла метра, хуппине сүнине/ – 34,27-124,7, сәкәна, хура сирәкә, йәлменә – 20,74-

Сәрана каялла йышәнмар...

Эпә лавкара тунәннә сәра өсәме юрәксәрчә. Аңә ләнчнине таварса хак уәәнә каялла илсешәнчә. Сутусә сутмалли тапхәр өсләс-мен тесе йышәнмар. Вәл тәрәс түрә-ши?

И. ТОРКИН.
Канаш хули.
Тәрәс туман. Федерацин "Потреби-тельсен правине хуәтәлесе сүнчен" сакку-нән 18-мәш статийн 5 тата 28-мәш пункчәсемпе киләшүллән тавар пахаләхнә

Ҷемьесем сәрсәр юлмәс

Республикари нумай ачаллә сәмьесене сәр түлөсәр уйәрас өс өплерех пырать?

В. ИВАНОВА.
Шупашкар райончә.
Октябрән 1-мәшә тәлне Чәваш Енре вәсем – 9713-ән. Ноябрьрән 10-мәшәчән 5179-шә сәр илме муниципалитет органә-сенче черете тәнә. Вәсенә пама 3234 лаптәк /376 гектар/ пәкса хунә. Черетре чи нумай сәмье Шулашкарсен – 1724, Сәнә Шулашкарсен – 489, Канаш хулин – 308, Шупашкар райончә – 532. "Чәваш Респуб-ликинчи нумай ачаллә сәмьесене сәр лаптәкә уйәрасси сүнчен" саккуна пурнәсә кәртме тытәннәрәна 2753 сәмьене /черет-ре тәрәкансем 53%/ сәр түлөсәр илме сертификат панә. 1766-шә – пурәнәмалли сурт тумә, 378-шә – выльәх өрчәтәссншән уйри сәрпе уәә курама, 563-шә сурт таврә-шнче килти хуәләха аталантарма, 46-шә даңа тумә кәмәл тунә.

Халхәхе сәмьесене 310 гектар панә. Вәсем 2046 лаптәкә /249 гектар/ патшаләхән тивәслә органәнче шуга илтерсе харпәрләхә илнә. Муркаша Сәрпүл райончәсене, хула-сенче өлрәле уйрәм пүрт сәкәме сәр уйәрәсрә. Вәрнар, Йәпрес, Комсомольски, Шәмәршә, Әлчәк, Тәвай тәрәхәнчи асәннә сәмьесенчән ытларәхәшә килти хуәләх йөркәлес ярасшән. Куславка, Сәнтәрвәри, Вәрмар, Етәрне райончәсене, Шупашкарта даңа лартас текенсем пур.

Кәларәма Юрий МИХАЙЛОВ хатәрленә.

лексән /Куславка хули, Виноградос урамә, 2-мәш сурт/ пәррәмәш хуәәнче. Райадми-нистраци вәл үнчен вырнаҗнә пүләмсене республика харпәрләхәнчен муниципалитет харпәрләхне куарас төлешле ЧР Пурләх тата сәр хушәәнәвәсен министрствине сүру сүрчә. Паянхи кун тәлне районта шәл тухтәрәсем пациентсене йышәнәкан ком-мерци төллевәллә икә кабинет шутланат.

Валентин КОЛУМБ, Куславка район администрацийән пуәләхә.

классенче вәренекән ачасем валли сүрнә произведени" номинацире "Тәләнтермәш тәван өн" алсүрәвәшән Александр Никола-евич Михайлова 50 пин төнкәлөх грант пама йышәннә. "Вәтам классенче пәлу йилексенем валли хайланә произведени" номинацире "Йәпәр-йәпәр шавәәнка тата кәрлик-кәрлик куляк" алсүрәвәшән 75 пин төнке Иван Яковлевич Тенюшев тивәснә. "Аслә классенче вәренексенем валли ка-ләпләнә произведени" номинацире "Пәртен пәр юр пәрчи" алсүрәвән авторне Римма Поликарпова Прокопьевәнә та сәвән чухлә кәмәлпе хавхалантарнә.

тәрәхә сәңтерсе 444,4 пин төнке тивәснә. Иккәмәш ушкәна 1301-3000 сүн пурәнәкан тәрәхәсем "вәй виснә". Кунта Комсомольски райончн Чәкен ял тәрәхә мала тухнә. Аңа 666,7 пин төнкә парәс. Виәсәмәш ушкәна – 3000 сүн ытларәхлә тәрәхәсем. Комисси вәсен йышәнчен Шупашкар райончн Вәр-ман Сәктер ял тәрәхне сулласа илнә. Унән счәчә сине 444,4 пин төнкә куәсарәс. Нухрат – ЧР хысннчен.

кредитпа, субсидипе уәә курса сурт-йәр сәвәрнә. 8 сәмрәк сәмье, 3 сәмрәк специалист, пәрер салтак арәмлепе нумай ачаллә сәмье, 4 тәләх тәпләннә. Сәнә урама электричество, шыв, газ ситернә, хура шыв пәрәхран юкса тухать. Урам тәрәшшәпе асфальт сүл хывнә. Сывәхрах – фельдшерт-акушер пункчә. Пәлтәр культу-ра-спорт сүрне хута янә.

Павел БАЖАЙКИН, Етәрне район администрацийән строительство пайән өртүсүн тивәснә пурнәҗлакан.

Вутләх хыр /кашни кубла метрә, хуппи-пе/ – 4,9-6,62, лисвак, чәрәш, шур чәрәш – 4,9-6,62, юман, вәрене, каврәс – 19,58-28,22 төнкә. Хурәнә – 6,05-19,58, сәкәна, хура сирәкә, йәлменә – 1,73, әвәса, шурә сирәкә, тирекә 0,58 төнкәллә тунаәсрә.

Иван ИСАЕВ, ЧР сүтәнтәләк ресурсәсен тата экологи министрә

тәрәсләс ййту тухса тәрсан сутусә аңа йышәнма тивәслә. Потребителн продукция пахаләхнә тәрәсләмәшкән хушәшма ирәк пур. Суту-илү организациийә продукция экспертиза витәр кәларма хәйән шутәнчен укәә түлет. Потребитель тәрәсләв пәтәмлә-тәвәпе киләшмесен тепәр хут экспертиза йөркәлес ййтууса суда тавәә тәртамалла.

Респотребнадзорән республикари управленийә.

Юсава килес сүл тәсасшән

Кәсәл Әләк райончн Ураскилт ял тәрәхән-чи миәс сүхрәм сула "салласшән"?

И. СМРНОВА.
Әләк райончә.
2014 сүлта сәк ял тәрәхне кәрәкән Мән Тукташ яләнчи И.Тукташ урамне – 130,

Ураскилт яләнче 70 метр сула юсанә. Ҷак өсә пурнәҗлама ял тәрәхне 581 пин төнкә уйрәнә. 2015 султа сул-йәр фондәнчи тукарән И.Тук-таш урамән тепәр сыпәкне сәнетме паләрнә. Сүлсене пәкса тәма, йөркене кәртме кәсәл сүләнчән Әләк районне 22,2 млн төнкә уйрәнә.

ВОЛОНТЕР – ФРАНЦУЗ СӘМАХӘ, "ИРӘКЛӘ ҶЫН" ТЕНИНЕ ПӘЛТЕРЕТ. ӘЛӘК "ВОЛОНТЕР" ТЕСЕ ХӘЙ ИРӘКӘПЕ ҶАР СЛУЖБИНЧЕ ТӘРАКАН Е ВӘРҶА КАЯКАН ҶЫННА КАЛАНӘ. ВӘЛ – ҶАР ҶЫННИ, САЛТАК. ҶАР РЕТНЕ ПУХМАЛЛИ ЙӨРКЕ

"Коммуна өсчәнәсем сәкленә сүртсем кивеләсрә. Чәлай-шән өткерисем – аңисемпе мәнхүкәсем – пур пулин те сәнетне васкамәсрә. Ял хал-ләхә сулсерән чакат: ватти-сем асанаҗсә, сәмрәксем туха-туха кәсәсә, – хурланса пәлтерчә хәрарәм.
– Унччен сүн нумайчә. Пурте туслә пурәнәттәмәр, утә сүлма шурә кәлепе тухаттә-мәр. Ун чухне өслеме те хавасләччә, уәясенче те савә-наттәмәр. Халә акә шулта та

Клубра тирпейлүсәре вәй ху-ракан Любовь Спиридонова каланә тәрәх – Валентина Васильевна пилә пултаруллә та өсчән пулнә. Вәл халхә культуринае упрас тата ата-ланта рас өнәпе чәлай өс тунә: өләкхи япаласене пухнә, ял историйәпе сыхәннә мате-риалсем хатәрленә, мероп-риятисем ирттернә, аләс әстисен кружокне өртсе пынә, кәнеке вулама юратакансем валли ятарлә пүләм уснә. Вәл тунә өс, чән та, паянхи

лартнә. Ачасене пәхаканни А.Павлова комсомолка пулнә, шулта М.Зайков учитель өсләнә. 1928 сүлта сәсәрулли кәлармалли машина, молотил-ка, 1929 сүлта трактор тую-наҗсә. Аңа туюнмашкән комму-нәри хәрарәмсем хәйсән шулкемисене, хушләвәсене, тухийсене тата ытти кәмилне суннә. Ҷапла пурә 825 төнкә пухнә. "Волонтер" сүнчен ытти сәршывра та илтнә. Вәл уйрә-мах французсене интереслен-тернә, сәмахә вәсен чәлхин-

ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИН САККУНӘ ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИН "ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИНЧИ ВӨРЕНҮ ҶИНЧЕН" САККУНЕН 8 ТАТА 9 СТАТИИСЕНЕ УЛШӘНУСЕМ КӨРТЕССИ ҶИНЧЕН

Чәваш Республикн Патшаләх Канашә 2014 сүлхи чүк уйәхән 27-мәшәнче йышәннә

1 статья
Чәваш Республикн "Чәваш Республикнчи вөрәнү Ҷинчен" 2013 сүлхи утә уйәхән 30-мәшәнчи 50 №-лә саккуне /Чәваш Республикн Саккунәсен сүнчн/ 2013, 7 №: 2014, 3, 6 №-сем; "Республика" хәсәт, 2014, чүк уйәхән 6-мәшә/ сәкән пек улшәнусем кәртәс:
1/ 8 статьян 6-мәш пунктне пилә тата /е/ квалификация сүнчен кәлакән документсем" сәмаксем хысәән", асләләх степенәсем, асләләх ячәсем сүнчн" сәмаксем хуәса хура;
2/ 9 статьян 1-мәш пайәнче:
а/ сәкән пек сирәсә 181-мәш пункт хуәса хура:
"18/ Федерацин "Рассей Федерацинчи вөрәнү Ҷинчен" саккунәпе паләрнә йөркеле тата условисемпе Чәваш Республикн территориянчә вырнаҗнә, вөрәнү өсә пурнәҗлакан организациен вөрәнү өс-хәл пахаләхне никама пәхәнмасәр халкәссине йөркелеме майсем туса параси";
б/ 20-мәш пунктн пилләкмәш абзацне, асләләх степенәсем, асләләх ячәсем сүнчн" сәмаксем хуәса хура.

2 статья
Ҷак Саккун аңа официаллә йөркеле пичетлесе кәларнә кун хысәән вунә кун иртсен вәя кәрет.

Чәваш Республикн Пуәләхә
Шупашкар хули, 2014 сүлхи раштав уйәхән 8-мәшә, 77 №.

ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИН САККУНӘ ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИН "ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИНЧИ АЧАСЕНЕ СОЦИАЛЛӘ ПУЛӘШУ ПАРАССИ ҶИНЧЕН" САККУНЕН 6 СТАТИИНЕ УЛШӘНУ КӨРТЕССИ ҶИНЧЕН

Чәваш Республикн Патшаләх Канашә 2014 сүлхи чүк уйәхән 27-мәшәнче йышәннә

1 статья
Чәваш Республикн "Чәваш Республикнчә ачасене социаллә пулашу парасси сүнчн" 2004 сүлхи чүк уйәхән 24-мәшәнчи 48 №-лә саккунән /Чәваш Республикн Патшаләх Канашән ведомосәсем, 2004, 61 №: 2005, 62, 65 №-сем; 2007, 73 №: 2008, 75-77 №-сем; 2009, 79 №: 2010, 85 №: 2012, 92 /I том/, 94 №-сем; "Республика" хәсәт, 2012, юла уйәхән 5-мәшә; Чәваш Республикн Саккунәсен пухи, 2014, 3, 6 №-сем/ 6 статийн 6-мәш пайәнчә "Рассей Федерацинчи Перекет банкән учрежденине вөрәнсе тухаканнә ачәпе хывнә укәа-тенкә шучәнә" сәмаксеме "кәтарнә укәа-тенкәнә, сәв суммәсем сине капиталлашәкән /хушәннә/ процентсене кәртсе, Рассей Федерацинчи банкәссене физикснн сәпатсен вкәчәссене страхламалли пурне те тивәслә тытмара страханә пурасн тата пәр банкнн сәет ө сәетәсем сүнчә, упранакан укәа-тенкә сумми Федерацин "Рассей Федерацинчи банкәссене физикснн сәпатсен вкәчәссене страхлассн сүнчн" 2003 сүлхи раштав уйәхән 23-мәшәнчи 177-ФЗ №-лә саккунәне пәкса хавәрнә вкәдәсем тәрәх паракан сапаштарту сүнчнне иртмәст пулсан, вөрәнсе тухакан ачәпе банка өс банкәссене уснә сәет ө сәетәсем сине хума пултарасрә" сәмаксемпе улаштарас.

2 статья
Ҷак Саккун аңа официаллә йөркеле пичетлесе кәларнә кун хысәән вунә кун иртсен вәя кәрет.

Чәваш Республикн Пуәләхә
Шупашкар хули, 2014 сүлхи раштав уйәхән 8-мәшә, 78 №.

ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИН САККУНӘ ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИН "ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИНЧИ АДМИНИСТРАТИВЛӘ ПРАВАНА ПӘНСИСЕМ ҶИНЧЕН" САККУНЕН 10 ТАТА 17 СТАТИИСЕНЕ УЛШӘНУСЕМ КӨРТЕССИ ҶИНЧЕН

Чәваш Республикн Патшаләх Канашә 2014 сүлхи чүк уйәхән 27-мәшәнче йышәннә

1 статья
Чәваш Республикн "Чәваш Республикнчә административлә праваңа пәнсисем сүнчн" 2003 сүлхи утә уйәхән 23-мәшәнчи 22 №-лә саккуне /Чәваш Республикн Патшаләх Канашән ведомосәсем, 2003, 55 №: 2005, 62, 64, 65 №-сем; 2006, 69

Сиплевсё

Юна мёнде шёветмелле?

Чи малтанах апатлану йёркине улаштармалла.

- Рационта шёвек нумай пулмалла. Хяяр сёмелле /унта 97% – шыв/, хёрлэ исём сырлин сёткенё, шур сырли чейё /вёренё 1 стакан шыва 2 кашак сырла/ ёсмелле.
- Йод пур апатсем сёмелле – вёл юн сяраласран сыхлат, юн тымарёсен тонусне үстерет. Час-часах тинёс купаста сёмелле – ытти сёмёпле хуташтарса е хайне кána.
- Рационна астархан май-арё тата миндаль хушмалла – кунне 1-ер апат кашакё.
- Кашни кунах ыхра сини те юн сяраласран пулашты.
- Грейпфрут, пылак пярёс, помидор, йуёсё шаккалат /какао виёи 70% ытла пулмалла/, хёрлэ кашман, какао, хёвелсавранш вёрри лайёх.
- Магни юн көвёлёсен сыхлат, саванпа сёлё пátти синчен манма юрамасть.
- Кашни кунах 1 чей

кашакё үсен-тáран сáвё /не-рафинированное/ ёсмелле, 1 апат кашакё пыл сёмелле.

- Апельсин сёткенё /120 мл ытла мар/ час-часах ёсмелле – вёл юна шёветме пулашты, саван пехек организмна С витаминна пуялат. Анчах та вар-хырам язи тата гастрит чухне /вар-хырам сёткенё йуёсёлёхё пысак пулсан/ унна усá курма юрамасть.
- Корицапа импёр юна шёветсёсё. Импёр тымарне /4 сантиметр/ вётетмелле, каштак корица тата 1 чей кашакё сёмёс чей хушмалла. Вёренё сур литр шыв ямалла. 40 минутран сáрáхтармалла, сур лимон тата тутине кура пыл хушмалла. Яра куна ёсмелле.
- Юн сяралсан хамла сырли паха: кашни кунах 7 чей кашакё хамла сырли варенийё сёмелле. Чапла сур сүл силпени артерисене 2 хут сиреплетет.

КУНҢУЛ

Унñн сывårрма та вåхåчё пулман

Иван Пахомов тавра яланах пурнåç вёресе тånå

Канмалли кунсем хысçан яланхилле ир-ирех ёсе васкатåп. Шупашкарти Пичет сурчён виссёмёш хутне хåпартåм сёс – манан пүлём алåкё умёнче тåракан ентьёмёе асårхатåп.

– Иван Иванович, осё Патårрёлёччен манран та маларах ситнё-ске, сывåрма та пёлмёстён, – тетёп åна, пёр-пёрне сывлåх сунса саламанåа хысçан.

– Сывåрма вåхåт сук. Икё кун каялла Йёпреç районне кайса килтём. Тёлёнмелле кåсåклå предприятире – юсавпа техника предприятийёенче – пултåм. «Хыпар» вулканёсене Пантелеймон Михайлович Ермошкин ертсе пыракан коллективån ёс-хёлёпе палаштарасшån... – тет юлтåшåм.

– Мён каласмалли, санан статийёсем валли пирён хасатра яланах ырын тулånты, – тетёп.

...Унтанпа вåхåт самаях иртрё. Иван Иванович Пахомов та пирён хушåмårта сук ёнтё. Пуранåа пулсан керкунне унån сакårвунå сулхи юбилейне явламаллачё. Шел, иртерех татåлчё «Хыпар» хасатån штатра тåман хастар корреспондёнчён пурнåсё, ыр ырынта ырттыр. Эпё те хасатра ёсломестёп ёнтё, чылайранпа – пенсире. Анчах иртнё ёмёрён 70-90-мёш сүлёсенче хасатра вåй хунине, сав вåхåтрах ырынти корреспондентсемпе тачå сыхånу тытине асрах тытåтåп. Иван Пахомовах илер-ха акå. Хасатå вål сårмårлах сырма пуслånå. Ситёнсен åста ёсленине пåхмасår хасат-журналпа сывåх пулнå. Кåраха, пенсире тухсан, пирён хасатра сыхånхастårр пёр кун та иртен пулё. Åстан вåй-хал ситернё, хåш вåхåтра сырма ёлкёрнё – тёлёнтернё сёс. Иван Иванович канма пёлмен, канса курман сын пулнå. Районти тухåслå ёслекен хуслåхåсен, предприятисен ертусисем, ёсчен те пусаруллå сýнсем сырнå статья-очерксем унån темисё тесеткерен те иртет пулё. «Хыпарта» сёс мар, вёсем «Хресчен сасси», «Сåмårксен хасачё», «Авангард» хасатсенче те кун сути курнå.

Иван Пахомов 1965 сүлта Чåваш патшалåх педагогика институтёнен вёренсе тухнå, чåваш чёлхиле литература учителё пулса тånå. Сав сулаха åна Патårрёл районне керёкене Люляри сакår сүл вёренмелли шул директорне лартассё. Люля поселокё район центрёренчён 45 сурåрма ырынсån. Тен, савånпа-и, урåх сåлтасене пула, шул юхånса ситнёчё. Сурчёсем тайånлån, сивитписем шйтåк-шатåк, урай хåмисем, каштисем сёрёшнё, шул тавра тытнå карта юлманла пёрех... Икё вёрену сүлё ёсленё кунта Иван Иванович. Акå мёнле йёр хåварнå вål сак кёске вåхåтра. Ун сýнчен Пахомовån сывåх

эсир? Сårмårк директор сужалса кайман, кашиничё хай ырынне лартнå, ларутåру лайхånлан.

Эпё 1973 сүла лайåх аствåтåп. Сав сүл Каншелёчче сёнё шул усма шåшларгårмår. Парти райкомån икёмёш секретарё пулнå май манån ку ёсё тўрёмёнех хуштånма тиврё. Шулта туса пётермен-ха, åшåпа сутå памалла, сёлтёлмелле, вёрену хатёрёсем ситмёссё тата ытти те. Чи кåткåси – кам сине тиёмелле сав сåмål мар лавå? Ушкånпа канашласа пёр шухåш патне тухårмår: шул директорне Иван Иванович Пахомова шанмалла. Тўрех калатån: питё тёрёс турåмår. Чånах та åста педагог, лайåх ертусё пуленине Каншел шулчёнё 14 сүл ёслесе кåтарта сачё Иван Иванович. Шул Чåваш педагогика институтён база шулчё пулса тåчё. Республика иртерекен «Кивё хут», «Сёршыва – миллион», «Пилеш», «Вårман лесничёстви», «Тимлёх» тата ытти юхåм – åмårтусенче Каншелсем малтисен ретёнен. Шул ачисем спортра чи лайåх кåтартусемле палårма пусларёс. Лайåх аствåтåтån: районта иртерекен спорт мероприятийёсене спортсменёне директор хай ертсе килетчё. Мёнле

РАЙОНТА ИРТТЕРЕКЕН СПОРТ МЕРОПРИЯТИЙЁСЕНЕ СПОРТСМЕНСЕНЕ ДИРЕКТОР ХАЙ ЕРТСЕ КИЛЕТЧЁ. МЁНЛЕ ХАВХАЛАНТАРАТЧЁ ВÅЛ АЧИСЕНЕ

тё педагогика институтёнен вёренме пулсат. 1969-1973 сүлсөнчө Иван Иванович «Рассвет» колхозån партком секретарёччө ёслет. Сав вåхåтра вål тарåшине йёркелёне колхоз хорё районта сёс мар, республикåра та малтисен шутне керёт. Шкулсөнчө директор тå ёсленё сүлсөнчө те вål учительсен тата вёренекенен хорёсене йёркелет. Сав вåхåтрах Аслå Арапусёничи культура сурчёне ытти лайти клубсөн ёсёпе куллен кåсакланма вåхåт пулнå. Пенсире тухсан åна Алат Чакåсем ал старости пулма сунс�тас. Вål, аслå пёлүллё специалист, ял халхåне курåмлå та чån-чån витейлё пулашпа памå тытånнå, ватån сынсене куллен пулшåссине йåлана кертнё. Пёр вåхåтрах хасат сырма та, Чåваш радиовёпе каласма та вåхåт пулнå. Чåваш Наци конгресён Патårрёлёччи уйårмёл, шулта ёсленё сүлсөнчө районти сårмårк директорсен канашён ертуси – пётёмпех Иван Иванович Пахомовån ёсё-хёлё.

Сергей КАРЯГИН, РФ культуран тава тивёслё ёсчёнё

СУНАР

Асårханår: чёрчун!

ЧР Чёрчун тёнчин ёбьёкчёмепе вёсем пуранакан ырынåа сыхлас, тёрёслес тата чёрлөхпе усå курассине йёркелес енёпе ёслекен патшалåх службин инспекторёсем иртнё уйåхån 21-мёш кунё тёлне вårман, уй-хир, шыв-шур чёрчунне хўтёлессе, сунар йёркине пånси сýнчен калакан сак-кунпа килёшүллён 198 протокол сырнå /пёлтёр – 172/. «Пирён специалистсен тёллөвё åна нумайрах хатёрлес ман пата ситерессе мар, картран тухакансене йёркене пåхånма вёрентессе, – терё служба ертуси Владимир Кузюков. – Хåвår ял тårå-хёненче, сывåхри вårман-катара сёрте кусана-сүлте вёсене саккуна пånса хўтеринне пёлсенех инспекторсене систерё. Халхи вåхåтра кайкåсåсем сунар ёбьёкчё шултанакан тилё, кашåк, ондатра, хåнтår, åсан, мулкач, шашкå, пақша, сåсар, вårман пånсарине, шåши юсене, енот йытине, чёрёнллё чёрчунсене тытассё. Пёрисем картран тухассё», теприсем йånш сүл сине тårрассё».

Служба Етёрне, Йёпреç, Тåвай районёсене браконьерсем пånси тытнй пирки уголовлå ёс пусарма материалсене РФ Шалти ёсчен министрствин полици пайдёсене ярса панå. Сёрпү хулинче пуранакан пånшаллå каскån Шупашкар районёнче хир сынсине канкåна саклатас тёллөвпе хўтлөхре вайкаланса тånå. Юрты-ха, сåtår тåвайман. Инспекторсем åна аллинченех ярса тытнå. Суд унån сунар правине султåлåклåха туртса илме йышånнå.

Сёмёрле районёничи патшалåхån уй-

рåмах сыхлакан Кåмаша саккåслåхёничи хир сынсине вёлёрнё пирки уголовлå ёс пусарнå. Икё браконьер Йёпреç районёничи «Рассвет» хуслåх пёвинче моторлå кимёпе сывåха пырса кавакалсене пånшалан персе тытнå. Вёсем пирки сырнå материала пånма суда ярса панå. Сунар пуянлåхне кунё тåкака саппаштарма сåtårсåсем хайсен ирёкёпе килёшнё.

«Сåtån сунарсå пёр кунта сакår вёсен кайкå тытса саккуна пånнå, – терё В.Кузюков. – Åна пиллёс сёс тытма юрты. Виссёшешён тåкака саппаштарчё. Теприн яра куна пёр мулкача кånа пемелле пулнå, вål икчёсине лектернё. Шыв-шур тарашёнен алла пånшал тытса вёсен кайкå-кёшчө пånшалан персе тытас тёллөвпе сёрёнёшён, ўпле лартманшån суд сирём

висё сунарсån кайкåсå правине султåлåха туртса илме йышånчё.

Декабрён 5-мёшёнчө браконьерсем Муркаш районёнчө икё хир сынси тытнå. Документёсене пёрёсленё чур пёррёмёш инспектора тåшалант перессиле хårтасе самантрах кураман сужалнå. Åна шырама полици уйårмён сотрудникёсене явåстарнå. Служба инспекторне вёлерессиле хårтån сунарса тытса чарнå. Сак тёлсөх пирки уголовлå ёс пусарма суда материал яра паратпår.

Паянчи кун тёлне автотранспорт сул урлå каснå чух 10-шår хир сынсиле пånше /пёлтёрхинчөн икё хут нумайрах/ йывår сусårлатнå. Пурте вилнё. Водительсем, сүл урлå қасакан чёрчунна айån күресрен асårханår!

Юрий МИХАЙЛОВ

ПИРЁН ПАТА СЫРАССЁ «Хыпар» хаçат питё килёшет

Эпир «Хыпар» хаçата тахсантапнах сырånса илеттёр. 10 сүл та пулё е ытларåх та. Ситес 2015 сүл валли те сырånтамår. «Хыпар» хаçат питё килёшет, савånпах нумай сул хушши сырånатпår.

Геннадий Максимова манран пысак салам. Вål ман вårсåра вилнё атте сýнчен сырма, пичетлеме пулårрё. Пата Роза Бласовåна та пысак салам. Мёлне пултаруллå корреспондент! Åстан ёлкёрет-ши? Унта та, кунта та ситет. Статийсем питё интереслё тата. Эпё 77-ре, упåшкапа икёмёр пуранатпår. Пирён пёртен-пёр ывål 13 сүл каялла ёмёрлөхех уйårлса кайрё. Чунå йывår пулса килсен библиотекåна, хушårан чиркёве сёресе лåпланатåп. Кåсал Кåсал ен 75 сүл тултарнå ятпа сåвå сýртåм. Элё Сиккаси хёрё пулнå. Ку савåра пётёмпех ача чухнехи пурнåса сånласа аса илме сýртåм.

Кåсал Енём, савнå ялån

Кåсал Енём, савнå ялån, Юратåтåп эп сана. Пётёмпех эп аствåтåтåп, Ман асра пёр эс кånа.

Аствåп: пасар кёрлетчё, Саврånатчё карусель. Саврånмась паян вål темшён. Саврånмась-ске, питё шел.

Ачасем сугатчёс майår, Сырлине те хåш чухне. Ёслесе укса тåватчёс Туянмалåх тетрадьне.

Вårманпа сýран утаттåм Кåсала Сиккасинчөн.

Шикленмен пача та эпё Вårманти чёрчунсенчөн.

Сулсерен эс, Кåсал Енём, Сёнелетён күскёрет. Сёнё шулчө те илемлё. Хай патне ялан чёнет.

Ав, пере сён сурт сёлкөнчө Таврана илем кёртсе. Чиркёве кунта васкассё Ваттисем те сårмårксем.

Кåсал Енём, савнå ялån, Пуранår-ха савånса. Икёмелест телеймån манån, Кåсал Енём, эс пулсан.

Зоя СЕДОВА. Комсомольски ялё.

Шånкårтатса юхåть... контрафакт

Тёп хулары Калинин районён сучё каварлашнå ушкån – 33 пултår Вячеслав Иванов, 34-пур Владимир Аксинов тата 28-ти Алина Иванова – тёлёшле пусарнå уголовлå ёсепе приговор палårтнå. Вёсене Уголовлå кодекснå темисё статийле айåпланå: маркåлан продуктнå туянса сунтånшån, тавар паллице саккуна пånса усå курнåшån, суя акциз маркисе хатёрлөншён.

Ивановсем, упåшкипе арåмё, тата вёсен пёлшө Аксинов пёлтёр тата вёсем сул Мускара, Мускав областёччө тулса палårтман сынсенчөн маркåлан алкоголь продукцийё туяннå. Пысак висёпе – 14 млн яхån тенкёлёс. Сак тавара Чåваш Ене илсе килсе маркånлån – тёрлө заводån тавар паллицемпе усå курнå. Алкоголе гаражсөнчө, складсөнчө упранå, пысак пахалåхлå эрех тесе сунтån. Эрнесерен – 20 пин кёлёнен таран.

Суд Ивановå 3 сүлåха ирёкёлёсёр хåварса 200 пин тенкёлөх штрафламла йышånнå. Аксиновån – 2 сүл сурт, 150 пин тенкёлөх штраф тўлемелле. Ивановåна 2 сүлта 3 уйхånлåха ирёкёлёсёр хåварнå. Чån та, условнåй майпа айåпланå. Приговор вåя кёмён-ха.

КАНТОНОВ.

РЕКЛАМА

Факс: 8352/28-83-70
E-mail: hypar2008@rambler.ru
316 мёш пурнå

Адрес: 429019, Шупашкар хули, И.Яковлев пр., 13-мёш сурт, 316 мёш пурнå

ПЁЛТЕРҮ

Тел: 8352/28-83-70
8352/95-25-07

АУ "Издательский дом "Хыпар" требуетсЯ МЕНЕДЖЕР ПО РЕКЛАМЕ

Зарплата высокая + %
Справки по телефонам: 56-00-67, 56-04-17

АУ "Издательский дом "Хыпар" сдает ПОМЕЩЕНИЯ ПОД ОФИС

на 7 этаже Дома печати
Справки по телефонам: 28-83-70, 56-04-17

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ СОБРАНИЯ О СОГЛАСОВАНИИ МЕСТОПОЛОЖЕНИЯ ГРАНИЦ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА

Кадастровым инженером Мидуркиной Александрой Валерьевной, адрес: 428000, Чувашская Республика, г. Чебоксары, ул. Ярославская, д. 25, E-mail: soozemlyu@rambler.ru, (8352) 62-66-16, квалификационного аттестата № 21-12-29 от 20.08.2012 г., в отношении земельного участка с кадастровым номером **21:21:010603:68**, расположенного по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, Чебоксарский район, Атлашевское сельское поселение, д. Липово, ул. Зеленая, д. 25 выполняются кадастровые работы по уточнению местоположения границ земельного участка.

Заказчиком кадастровых работ является: Соловьева Е.П., проживающая по адресу: Россия, Чувашская Республика, г. Чебоксары, пр. Тракторостроителей, д. 35/19, кв. 316, тел. 89520205614.

Собрание заинтересованных лиц по поводу согласования местоположения границ состоито по адресу: г. Чебоксары, ул. Ярославская, д. 25 "16" января 2015 г. в 10 часов 00 минут.

С проектом межевого плана земельного участка можно ознакомиться по адресу: г. Чебоксары, ул. Ярославская, д. 25.

Возражения по проекту межевого плана и требования о проведении согласования местоположения границ земельных участков на местности принимаются только в письменной форме с "16" декабря 2014 г. по "15 января 2015 г." по адресу: г. Чебоксары, ул. Ярославская, д. 25.

Смежные земельные участки, с правообладателями которых требуется согласовать местоположение границ:

- с кадастровым номером **21:21:010603:67**, расположенный по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, Чебоксарский район, Атлашевское сельское поселение, д. Липово, ул. Зеленая, д. 27;
- с кадастровым номером **21:21:010603:69**, расположенный по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, Чебоксарский район, Атлашевское сельское поселение, д. Липово, ул. Зеленая, д. 24.

При проведении согласования местоположения границ при себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность, а также документы о правах на земельный участок.

Раштав уйåхён 20-мёшёнчө Вårнар районёничи Малти Ишекри вåтам шул 125 сүлхи юбилейне йыхравлать. Уяв 10 сехтере пусланать.

ОАО "Чувашхлебпродукт" на постоянной основе покупает ПШЕНИЦУ продовольственную.

Цена 10100 рублей за тонну с НДС.
Оплата своевременная.

Телефон отдела закупок 8 /8352/ 66-21-51.

СУТАЙП ПРОДАЮ

4.Пластиковые ОКНА. Низкие цены. Рассрочка. Замер. Доставка – бесплатно. Т. 89875766562.

12.Профнастил, металлочерепицу, оцинковку рул., листовую, трубы профильные, водосток, металло-свардинг. Т. 444433.

75. Дымоходные трубы из нерж. стали. Аргонная сварка: медь, нержавейка. Т. 44-44-33.

736.Кольца колодезные – 0,7; 1,0; 1,5. Доставка. Т.: 8-903-379-77-68, 36-26-23.

779.Кирпич рядовой, лицевого; **керамблоки, колыца.** Доставка. Т.: 89063804835, 89276674605.

784.Песок, гравмассу. Доставка. Т. 89061337975.

чåваш халåх хаçачё ХЫПАР

Учредительсем: Чåваш Республикн Министрөн Кабинетчө, Чåваш Республикн Информаци политики тата массåллå коммуникацион министрн «Хыпар» Издательство сурчө Чåваш Республикн хай тытåмлå учрежденийё

Федераци сýнån, информаци технологийёсен тата массåллå коммуникацион сферинчи надзор службин Чåваш Республикнчи управленийёне 2013 сүлхи сү уйåхён 31-мёшёнчө
Ли: 7521-00281 №-пå регистрацион

"Хыпар" индексё – 54800, "Хыпар"-шåматкун"- 78353

Директор-тёп редактор В.В.ТУРКАЙ

С.П.СТЕПЧЕНКО – пёрёмёш заместитель
М.М.АРЛАНОВ – коммерци директорё

РЕДКОЛЛЕГИ:

Г.А.МАКСИМОВ – тёп редактор заместитель
Н.Г.СМИРНОВА – культуранå чåваш диаспорин пайдё редакторё
А.А.ТАРАСОВ – тёп редактор заместитель
В.В.ТУРКАЙ – директор-тёп редактор
Ф.П.ЧЕРНОВ – яваллå секретарё – техника центрён пуслåкё

Дежурный редактор Р.А.ВЛАСОВА

Редакция издатель адресё: 428019, Шупашкар, Иван Яковлев проспеккё, 13, Пичет сурчё, III хут, "Хыпар".

Редакция телефонысем:

56-00-67 – директор – тёп редактор
56-33-64 – тёп редактор сүмё
56-04-17 – коммерци директорё
62-08-62 – секретариат, яваллå секретарь

пайсеме:

28-85-01 – общество пурнåсёлёе политикå пайдё
56-05-21 – журналист тёлчөвёсен тата курау пайдё
56-09-62 – экономика пайдё
56-03-04, 28-85-91 – социаллå пурнåсёлёе вёрену пайдё
56-08-61 – культуранå чåваш диаспорин пайдё

56-04-26, 28-82-91 – хроникалå замår корреспондентсен пайдё
28-85-87 – корреспорсем
56-45-94 – фотокорреспондент
бухгалтери – 28-83-64
коммерци дирекцийё:
28-83-70 – рекламла пёлтерусён пайдё
56-20-07 – сýрånтарула реализаци пайдё

корт. пунчөсеме:

8-855-38/ 2-18-02, 2-11-95 – Йёпреç
28-85-11 – Чåваш Республикнчи Журналистсен союзён правленийё

hypar2008@rambler.ru

Ёс кунё 8 сехет те 45 минутран пулса 17 сехет те 45 минутчөн, шåматкунпа ырсаринкунсår пулсе.

ФАКС: /8352/ 28-83-70

Электронлå почта:
hypar1@mail.ru
hypar@mail.ru

РЕКЛАМАПА ПЁЛТЕРҮСЕНЕ
316-мёш пурнåме йышånассё.
Тел. 28-83-70

Офсет пичёч. Калыпш 2 пичет листи. Рекламла пёлтерусен чånлåхёшен вёсене паракансеме яваллå.

Х�терги рекламлåсёр тўлвёлё информаци материалёсем "Рекламё сичнч" федераци саккуны 2 ст. кылшыллён "Атлану сулпё", "Ят-сум", "Ёс тата сын", "Самана талпы", "Компелентлå" рубрикåсеме пичетленсёс.

ноябрь 15.12.2014 алå пурнå.

Пичет графикла 21 сехетрål алå пулсала, 20 сехет те 45 минутра алå пулнå.

Тираж 7392. Заказ 4822.